

Tariffordboken

Avtalefestet pensjon (AFP)

Tariffestet pensjonsordning som gir arbeidstakere rett til å fratrukke med tjenstepensjon fra tidligst fylte 62 år.

Datotillegg

Brukes for å markere at et lønnstillegg gis fra en bestemt dato. Datotillegg angir hvor mye den nominelle lønn øker i løpet av 12 måneder/1 år.

Disponibel reallønn (kjøpekraft)

Den inntekt man har igjen når skatt og prisstigning er trukket fra.

Disponibel reallønnsvekst

Nominelt tillegg korrigert for prisstigning og skatt.

Disponibel økonomisk ramme

Økonomisk ramme minus overheng og forventet glidning.

Fredsplikt

Etter at tariffavtale er inngått inntreder fredsplikt for den perioden avtalen gjelder. Så lenge det er fredsplikt er det ikke lov å benytte streik/arbeidskamp for å løse tvister som oppstår.

Forbundsvis oppgjør

Hvert enkelt forbund bestemmer hvilke krav som skal reises og gjennomfører selv tariffrevisjonen for den/de tariffavtalene forbundet er part i.

Frontfag

Doktrinen om at norsk økonomi på lang sikt er avhengig av at lønnsveksten holdes innenfor de rammene konkurranseutsatt industri kan tåle. Derfor bør denne industrien forhandle først og fastlegge rammene i tariffoppgjørene.

Den eller de tariffavtalene som forhandles først i et tariffoppgjør. Den økonomiske rammen – og eventuelle sosiale reformer - fra frontfaget danner en norm for hva som legges til grunn i forhandlingene i de øvrige tariffoppgjørene.

Glidning/lønnsglidning

Lønnsutvikling i en tariffperiode som skyldes andre tillegg enn de som blir avtalt/forhandlet frem som en del av et tariffoppgjør, f.eks lønnsutvikling etter 2.3.4, personlige tillegg (inkl. ansiennitetsopprykk) og lønnsendringer som følge av nyansettelser/turn-over.

Grunnlønnsmasse/nettolønnsmasse

All lønn eksklusiv faste, variable og overtidstillegg.

Konsumprisindeks (KPI)

Statistisk sentralbyrås indeks for å måle prisutviklingen. I tariffsammenheng er det konsumprisindeksen som forteller hvor store lønnstilleggene må være for at lønnstakerne skal opprettholde reallønna.

Lock-out

Arbeidsgiverne stenger arbeidstakerne ute fra arbeidsplassen.

Mekling

Når forhandlinger om revisjon av tariffavtaler ikke fører til enighet skal det gjennomføres mekling før en eventuelt kan iverksette en streik. Meklingen foretas av riksmeklingsmannen.

Minstelønnssystem

Et lønnsystem hvor tariffavtalen kun angir minimumssatser. Slike minimumssatser kan være for den enkelte stilling/stillingskode/stillingsbetegnelse, eller samlet for flere grupper av stillinger. Det er ikke noe lønnstak i slike avtaler.

Nominelt tillegg

Det lønnstillegg som gis ved et tariffoppgjør, målt i kroner eller prosent.

Normallønnsystem

Et lønnsystem hvor lønnsatser fra bunn til topp for alle stillinger/stillingskoder/stillingsbetegnelser er fastsatt i tariffavtale, og hvor avvik ikke forekommer. Staten har et tilnærmet normallønnsystem.

Obligatorisk tjenstepensjon (OTP)

Lov om obligatorisk tjenstepensjon ble vedtatt i 2005 og forplikter alle arbeidsgivere til å etablere en tjenstepensjonsordning for sine ansatte i løpet av 2006. Minimumskravet er at arbeidsgiveren betaler for en innskuddsbasert pensjonsordning med et årlig innskudd på to prosent av lønna. Innskuddet kan være større. Pensjonsordningen kan også organiseres som et spleiselag mellom arbeidsgiveren og de ansatte, men forutsetningen er også da at arbeidsgiverens bidrag utgjør minst to prosent av lønna. Omfatter ikke offentlig ansatte.

Offentlig tjenstepensjon (TPO)

I statssektoren er tjenstepensjonen lovfestet og i kommunesektoren forplikter tariffavtalen arbeidsgiverne til å ha en tjenstepensjonsordning for sine ansatte. I begge sektorer samt i helseforetakene er de ansatte som hovedregel garantert en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgivende inntekt (inntil 12 G) på avgangstidspunktet.

Overføringsavtalen

Avtale mellom de offentlige tjenstepensjonskassene som sikrer at arbeidstaker som har vært medlem av flere offentlige pensjonskasser får utbetalt all tjenstepensjon fra den kassen vedkommende sist var medlem av.

Overheng

Betegnelsen på forskjellen mellom gjennomsnittslønn i et kalenderår og lønnsnivået ved utgangen av året. Det forteller dermed hvor stor årslønnsveksten fra ett år til det neste vil bli hvis det ikke gis lønnstillegg i det siste året. Ved lønnsoppgjørene er lønnsoverhenget en av komponentene som inngår i den økonomiske rammen for lønnsoppgjøret. Hvis alle lønnstillegg ble gitt med virkning fra 1. januar, ville lønnsoverhenget per definisjon være null. Lønnstillegg som gis sent i året, fører til større overheng enn tillegg som gis tidlig i året. Størrelsen på overhenget kan variere betydelig, både fra bransje til bransje og fra år til år.

Reallønn

Den inntekt man har igjen når prisstigning er trukket fra.

Reallønnsvekst

Nominelt tillegg korrigert for prisstigning.

Regulativlønn

Lønnsatser som fastsatt i et regulativ, for eksempel hovedlønnstabellen i staten.

Samordna oppgjør

Forbundene forhandler samlet under sin hovedorganisasjon. Denne oppgjørsformen brukes vanligvis i mellomoppgjør. Begrepet relaterer seg som oftest til oppgjør i NHO-området.

Tillegg på årsbasis

Den effekt et lønnstillegg har i kalenderåret/forhandlingsåret. Gis det for eksempel et datotillegg på 1 000 kroner måneden fra 1. april, vil det bare øke den gjennomsnittlige månedslønna det året med 750 kroner ($1\ 000 \times 9/12 = 750$).

Tjenestepensjon

Pensjonsordning som er knyttet til arbeidsplassen og som sikrer de ansatte en større eller mindre tilleggspensjon utover ytelsene fra folketrygden. Ordningen kan være fullt ut betalt av arbeidsgiveren eller være et spleiselag der også de ansatte betaler en del av premien.

Totallønnsmasse/bruttolønnsmasse

All lønn inkludert faste og variable tillegg, men eksklusiv lønn for variabel overtid inngår i totallønnsmassen.

Pensjonsgrunnlag

Fast lønn og pensjonsgivende tillegg. Inntekt må være godtgjøring for arbeidsytelse for å være med i pensjonsgrunnlaget.

Særaldersgrenser

Lov- eller tariffestet rett for enkelte yrkesgrupper til å fratrukke med fulle pensjonsrettigheter før fylte 67 år. Særaldersgrensene varierer fra yrkesgruppe til yrkesgruppe.

Økonomisk ramme

Summen av alle lønnstillegg, overheng, kostnader av forbedringer av satser i fellesbestemmelsene, ekstra feriedager, arbeidstidsforkortelser samt anslag for forventet lønnsglidning i forhandlingsåret. Angis som prosentisk vekst i forhold til totallønnsmassen.

Årslønnsvekst

Angir endringen i gjennomsnittlig årslønn fra et kalenderår til det neste. Både lønnsoverheng, tariffbestemte lønnstillegg og faktisk lønnsglidning inngår i gjennomsnittslønna. Beregning av årslønnsveksten er derfor en velegnet metode for å sammenlikne den samlede lønnsveksten i ulike bransjer.